

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ОСВІТИ ТА УПРАВЛІННЯ
НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ІННОВАЦІЙНІ НАУКОВІ
ДОСЛІДЖЕННЯ У ГАЛУЗІ
ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ»**

2–3 лютого 2018 р.

м. Запоріжжя

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Сущенко А. В. (голова оргкомітету) – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету; **Ляхова І. М.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи – директор Інституту здоров'я, спорту і туризму Класичного приватного університету; **Іваницький О. І.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фізики та методики її викладання Запорізького національного університету; **Сіднев Л. М.** – доктор філософських наук, професор, професор кафедри гуманітарних дисциплін Класичного приватного університету; **Сущенко Т. І.** – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету; **Фунтікова О. О.** – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету; **Дяченко М. Д.** – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету; **Ткач Т. В.** – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри практичної психології Класичного приватного університету; **Сущенко Л. О.** – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету; **Зарицька В. В.** – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології Класичного приватного університету; **Бочелюк В. Й.** – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології Запорізького національного технічного університету; **Захаріна Є. А.** – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теоретичних основ фізичного та адаптивного виховання Класичного приватного університету.

Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології:

I - 66 Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 2–3 лютого 2018 р. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2018. – 192 с.

ISBN 978-966-916-453-7

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на всеукраїнську науково-практичну конференцію «Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології», яка відбулася на базі кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету 2–3 лютого 2018 р.

УДК 001.8:[37.01+159.9](063)

ISBN 978-966-916-453-7

© Класичний приватний університет, 2018

ЗМІСТ**НАПРЯМ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА**

Формування духовних якостей у майбутніх вихователів у умовах інклюзивного освітнього простору Андрєва М. О., Василенко О. М.	10
Запровадження кейс-методу на заняттях іноземної мови Анкушева А. М., Рибій Л. А.	13
Характеристика підсистеми змісту навчання військово-спеціальних дисциплін Білявєць С. Я.	15
Соціальне виховання в науковій спадщині О. С. Залужного Богомолова М. Ю.	18
Національно-патріотичне виховання учнівської молоді у позакласній виховній роботі загальноосвітньої школи Буклов Ю. М.	21
Ціннісні орієнтації студентської молоді в трансформаційному суспільстві Вдовиченко Р. П.	23
Результати моніторингу стану сформованості професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів Дудікова Л. В.	26
Особливості розуміння поняття професійна компетентність майбутнього учителя Загорулько М. О.	27
Готовність майбутніх фахівців музичного мистецтва до професійної діяльності Зуб Г. В.	30
Окремі аспекти фізичного виховання молоді на основі педагогічної спадщини Василя Сухомлинського Кошель В. М.	32
Основні аспекти формування готовності студентів фізкультурного профілю до виховання культури здоров'я школярів Мартишевський А. І., Бабаліч В. А.	34
Акмеологія як наука: теоретичні аспекти Маятіна Н. В.	37
Реалізація принципу розвивального характеру навчання в підручнику історії для 7 класу Могорита В. М.	39

Соціально-освітній простір педагогічного коледжу як чинник формування громадянської компетентності майбутніх учителів початкової школи
Майданик О. В......157

Компоненти уроків у освітніх закладах для дітей із тяжкими порушеннями мовлення
Рібцун Ю. В......160

Філософсько-методологічне обґрунтування акмеологічного підходу у формуванні індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей
Шукатка О. В......163

НАПРЯМ 6. ПЕДАГОГІЧНА ТА КОРЕКЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ

Роль працівників психологічної служби щодо запровадження інклюзивної освіти
Калініна Т. С......166

Вчинковий підхід у системі освіти: можливості та перспективи
Кальба Я. Є......168

застосування психолого-педагогічних принципів у розвитку лідерських якостей учнів ПТНЗ
Павлюк О. Д......171

Гендерні особливості прояву професійної деформації особистості у викладачів фізичного виховання
Хижняк А. А......173

Фактори розвитку суїцидальної поведінки у юнацькому віці
Шафранівська Р. М......175

НАПРЯМ 7. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

Психологічне здоров'я як соціально-психологічна проблема
Будіянський М. Ф......178

Емоційне вигорання науково-педагогічних працівників
Дрозд О. В......180

Рефлексивність як корелят психологічного благополуччя особистості
Каргіна Н. В......183

Отримання вторинного змісту символу в процесі роботи з жінками у стані дезадаптації
Лісойван О. В......185

Соціальне сирітство в Україні: причини виникнення та шляхи подолання
Ніженська Т. В......186

НАПРЯМ 8. ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ

Теоретико-методологічні засади дослідження лідерства
Якушко Н. О......189

рефлексивності. Методика діагностики рефлексії являє собою опитувальник, що включає 27 питань, відповіді на які кодується балами від одного до семи, що стосуються його особистості та особливостей виконання діяльності.

Психологічне благополуччя досліджувалося за допомогою авторського «Тест-опитувальника діагностики психологічного благополуччя особистості», який містить 10 основних шкал благополуччя: психофізичне, соціально-економічне, етнокультурологічне, екзистенційне, світоглядне, ціннісне, емоційне, поведінкове, когнітивне, вольове, наявна також шкала неправди. Експериментальне дослідження проводилося на базі Одеського державного аграрного університету, загальна вибірка становила 408 осіб – це студенти денної форми навчання різних спеціальностей віком від 16 до 24 років. Обробка емпіричних даних здійснювалася за допомогою комп'ютерно-статистичного пакета програми SSPS v.21.00 for Windows.

Попередньо проведений кореляційний аналіз дозволив встановити наявність значимих додатних зв'язків між всіма показниками психологічного благополуччя та показником рефлексивності на рівні $p \leq 0,01$, що свідчить про взаємозв'язаність та взаємозалежність означених феноменів.

Якісний аналіз отриманих даних показав, що люди з високим рівнем психологічного благополуччя характеризуються вираженістю рефлексивності, вони здатні виходити за межі власного «Я», осмислювати, вивчати, аналізувати що-небудь за допомогою порівняння образу свого «Я» з якимись подіями, особистостями. У них виражена схильність, перш ніж діяти, внутрішньо переглядати всі гіпотези, відкидаючи ті з них, які здаються мало правдоподібними, приймати рішення обдуманно, виважено та обережно.

Особистості з низьким рівнем психологічного благополуччя характеризуються більш низькими значеннями рефлексивності, їм меншою мірою властиво замислюватися над власною діяльністю та вчинками інших людей, з'ясувати причини і наслідки своїх дій як в минулому, теперішньому так і в майбутньому. Вони рідко обмірковують свою діяльність, ставлячи себе на місце іншого, їм складно передбачити його поведінку.

Отже, у цілому, результати проведеного дослідження дозволяють дійти наступних висновків.

Встановлено наявність додатних зв'язків (на рівні $p < 0,01$) між рефлексивністю та показниками психологічного благополуччя. Тим самим доведено, що чим вище рівень рефлексивності у особистості, тим вище є рівень її психологічного благополуччя і навпаки. Таким чином, рефлексивність та психологічне благополуччя здійснюють безпосередньо один на одного вплив на значущому рівні. Отже, наявність рефлексивності дозволяє особистості бути адаптованою в соціумі, характеризуючи її як цілеспрямовану та самостійну, здатну до саморозвитку, проявляючи рефлексивні здібності та використовуючи рефлексивні вміння, разом з тим позначаючись на її психологічному благополуччі.

Подальші дослідження з проблеми можуть бути спрямовані на уточнення характеру і конкретизацію взаємозв'язків між рефлексивністю та психологічним благополуччям на різних вікових вибірках.

Література:

1. Карпов А.В. Рефлексивность как психическое свойство и методика ее диагностики / А. В. Карпов // Психологический журнал. – 2003. – Том 24. – № 5. – С. 45-57.

ОТРИМАННЯ ВТОРИННОГО ЗМІСТУ СИМВОЛУ В ПРОЦЕСІ РОБОТИ З ЖІНКАМИ У СТАНІ ДЕЗАДАПТАЦІЇ

Лісойван О. В.

практичний психолог,
аспірант

Інституту соціальної та політичної психології
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, Україна

До вивчення проявів, передумов та стратегій подолання станів дезадаптації звертаються у своїх роботах як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Вивченню проявів дезадаптації приділяли увагу Ю. Мислевський, В. Залевський, В. Вілюнас та ін. Спроби вивчення реконструкції символів були розпочаті З. Фрейдом. Велику увагу цьому питанню приділяли В. Стюарт, Н.Лінде [4], В. Назаревич, І. Борейчук [3], Б. Дорст, Р. Т. Фогель [2], Н. Барден, Т. Уильямс[1] та ін. Нажаль роль реконструкції символів, як умови, що сприяє адаптації особистості, досі залишається недостатньо досліджена та систематизована.

Реконструкція символів розуміється нами як процес пошуку і перетворення особистісних символічних смислів, що сприяє рефлексії уявлень про себе. Стан дезадаптації розглядається як стан невідповідності, внутрішнього дисонансу, головне джерело якого знаходиться в потенційному конфлікті між установками «Я» та безпосереднім досвідом особистості. У кризові часи життя жінки можуть запуститися захисні механізми. Ці механізми забезпечують блокування або формування «викривленого» (хибного) відображення у свідомості особистості того, що реально було представлено в її досвіді. Саме з «викривленими» уявленнями особистості про себе та поточну кризову ситуацію, в наслідок якої виник стан дезадаптації, пов'язані основні форми порушень функціонування особистості. Дослідження показали, що виникнення стану дезадаптації значною мірою зумовлене недостатнім рівнем розуміння особистістю самої себе, своїх сильних та слабких сторін, сфери власної інконгруентності, низьким рівнем усвідомлення своїх потреб, а також недостатньою гнучкістю у пошуку стратегій їх задоволення. Формування реалістичного уявлення особистості про себе, ситуацію, власні потреби, оточення та про стратегії взаємодії сприяють створенню умов для її адаптації.

В процесі роботи з жінками у стані дезадаптації, під час тематичного малювання, нами були розроблені та застосовувались образна, колористична, вербальна та візуальна моделі дослідження реконструкції символу, з метою отримання його змісту. Також було виокремлено вторинне та первинне отримання змісту символу. Так, наприклад, в процесі застосування реконструкції символів первинне усвідомлення змісту символу автором відбувається: під час знаходження того, що зрозуміло одразу після того як відбулось тематичне малювання та під час першої розповіді про малюнок. Вторинне усвідомлення змісту символу відбувається після застосування наступних методів: відповідей на запитання стосовно зображення та його деталей, дистанціювання від зображення, збільшення символу, перегорнення малюнка, фрагментування, домальовування, роботи з пустотами, фіксуванні трансформації символів у процесі малювання психологом; знаходження незвичайного, дивного, незрозумілого; знаходження символічного «ключа» до інтерпретації малюнка (це може бути маленьке символічне зображення, трансформація зображення); знаходження того, що хочеться виправити; знаходження того, чого не вистачає; знаходження того, що знаходиться в центрі або виокремлюється; знаходжен-

ня непропорційності та викривлень; знаходження повторних об'єктів, їх кількість; знаходження символів, що символізують проблему та її рішення та ін. Таким чином відбувається *вторинне отримання змістів* символів (знаходження того, що автор не бачив раніше).

Проведенні дослідження показали, що первинне усвідомлення змісту символу автором малюнка (знаходження того, що зрозуміло спочатку) не завжди надають можливість для повної змістовної інтерпретації символу в цілому. Особливо це твердження стосується жінок, що перебувають у стані дезадаптації, оскільки у цьому стані захисні механізми забезпечують блокування або формування викривленого відображення у свідомості особистості того, що реально було представлено в її досвіді. Саме порівняння первинної та вторинної інтерпретації змісту малюнка, під час тематичного малювання, надають можливість психологу зрозуміти неусвідомлені автором малюнка механізми, що призводять до стану дезадаптації. У ході дослідження з'ясовано, що отримання первинної інтерпретації змісту символів суттєво відрізняється від вторинної (кінцевої). Окрім того, виявляється різниця між наявним малюнком і тим зображенням, що хотів відтворити автор. Усі ці ознаки теж потребують додаткової уваги та аналізу з боку психолога, оскільки часто вказують на характеристики поточного стану особистості та його причини.

Таким чином реконструкція символів слугує умовою для усвідомлення особистістю раніше неусвідомлюваних причин зростання або зниження суб'єктивної актуальності певних ситуацій, власної ролі та можливостей у подоланні стану дезадаптації. Під час цього процесу розширюються можливості для її вільного саморозкриття та більш реалістичного сприйняття себе та дійсності, оскільки символ завжди має ресурс виявлення чогось прихованого, що не «лежить на поверхні» свідомості. Особливо цьому сприяє отримання вторинного змісту символу.

Література:

1. Барден Н. Уильямс Т. Слова и символы. Язык и коммуникация в терапии / Н. Барден, Т. Уильямс. – Х.: Гуманитарный Центр, 2012. – 180 с.
2. Дорст Б., Фогель Т. Активное воображение / Б. Дорст, Т. Фогель – Х.: Гуманитарный центр, 2016. – 200 с.
3. Назаревич В., Борейчук І. Метафора. Психологія зображення / В. Назаревич, І. Борейчук. – К.: WISEBEE, 2017. – 224 с.
4. Линде Н. Эмоционально-образная терапия / Н. Линде. – М.: Генезис, 2016. – 384 с.

СОЦІАЛЬНЕ СІРИТСТВО В УКРАЇНІ: ПРИЧИННИ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Ніженська Т. В.

студент

Чернігівського національного технологічного університету

м. Чернігів, Україна

Аналіз психолого-педагогічної літератури з соціально-психологічної проблематики дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської піклування, дає підстави стверджувати, що ця тематика є вкрай актуальною в умовах сьогодення. Зокрема, цю проблему розглядали М. Аралова, Л. Артюшкіна, Р. Бернс, Л. Виговська, Л. Волинець, В. Галкін, А. Ігнатова, Л. Канишевська, М. Лисина, Л. Осьмак, І. Пе-

ша, А. Прихожан, Е. Тимошенко, В. Яковенко, які одночасно стверджували, що умови проживання дітей-сиріт в інтернатних закладах надзвичайно негативно впливають на загальний розвиток вихованців.

Крім того, соціальне сирітство порушує емоційні зв'язки особи з навколишнім середовищем, зі світом дорослих, однолітків, що розвиваються в сприятливіших умовах, і викликає вторинні порушення фізичного, психічного і соціального розвитку, завдаючи руйнівного впливу на здоров'я особистості. Більш того, чим довше дитина була соціально ізолювана (перебувала в інтернатних закладах), особливо в ранньому віці, тим більше негативні психологічні риси її характеризують [4]. Такі зміни зумовлені ізоляцією та відчуженням від зовнішнього світу, внаслідок чого у дітей спостерігається сенсорний голод, який, у свою чергу, призводить до появи симптомів госпіталізму (Р. Спитц) і депривації (І. Ленгмейером і І. Матейчек). Ці симптоми свідчать про відсутність або недостатність можливості задоволення особою певної важливої для життя психічної необхідності.

Психолого-педагогічні дослідження свідчать про те, що дитина під час перебування в інтернатних закладах зазнає одночасно декількох типів депривації, які тісно переплітаються між собою. Визначити, який саме вид має більше негативний вплив на розвиток дитини, неможливо [4].

Учені, що дослідили психічний розвиток дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, одночасно відмічають, що гостра нестача сімейного виховання приводить до різних психічних порушень. Зокрема, на рівні таких сфер психічного розвитку, як емоційна стійкість (страх, тривожність, депресія, злість, відчуття провини, сором), пізнавальна активність (порушення сприйняття, уваги, пам'яті, мислення) і мотиваційна готовність (відсутність інтересу до навчання, праці і так далі). Крім того, психічна депривація призводить до зниженого рівня самосвідомості (низька самооцінка, підвищений рівень самокритики) та ін. У свою чергу, соціальна депривація проявляється в міжособових стосунках з однолітками, дорослими, особами протилежної статі. В майбутньому дітям-сиротам і дітям, позбавленим батьківської піклування, стають властиві недовіра до людей, світу в цілому, невдячність, заздрісність, очікування неприємностей з боку оточення [1, с. 43].

Як правило, своєрідна поведінка вихованців інтернатних закладів позначається в найрізноманітніших областях діяльності і свідомості: в пізнавальній сфері (нездатність вирішувати завдання, що вимагають внутрішніх операцій, без опори на практичні дії; розвиток мислення, що відбувається класифікаційним типом, який перешкоджає становленню творчого мислення); у поведінці (нерозвиненість довірливості, підвищена імпульсивність, неможливість управляти своїми діями, загрози, звинувачення, докори по відношенню до оточення); у спілкуванні (недостатнє володіння досвідом інтимно-особового спілкування); у самосвідомості (ситуативність бажань, відсутність плану власних дій). Усе це обумовлює пригнічення внутрішньої активності дитини, гальмує розвиток його самостійності і призводить до соціальної дезадаптації особи [5].

Багато вчених вказують, що однією з причин формування негативного образу «Я» дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської турботи, є неправильно організоване спілкування з дорослими. Саме воно викликає відставання в загальному психічному розвитку і збіднення образу «Я». Дослідники відмічають специфіку взаємодії і звертають увагу на декілька моментів комунікації: спілкування в інтернатних закладах недостатньо емоційно насичене, не спрямоване на особу дитини, взаємодія з дорослими часто носить навчально-побутовий характер, контакти вихователя і вихованців короткочасні, нетривалі, значно відрізняється якість спілкування (байдужість, емоційна холодність), що породжує в дитині певну розгубленість, підвищує тривожність внаслідок засвоєння різних зразків поведінки [4].

Встановлено, що діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування, проявляють також захисні форми поведінки навіть за умов доброзичливого став-